

Mikkelin kaupunki

*Hyvinvoinnin ja osallisuuden
lautakunta*

Toimintakertomus 2023

MIKKELI

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Kulttuurin unelmavuosi 2022 –hanke päättyi 31.3.2023. Hankkeen rahoitti Etelä-Savon maakuntaliitto Euroopan aluekehitysrahastosta sekä Mikkelin kaupunki. Hankkeen tavoitteena oli parantaa kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta Mikkeliissä sekä nostaa sen näkyvyys uudelle tasolle viestintää ja tapahtumatoimintaa edistämällä. Hankkeessa työllistettiin kulttuurialan toimijoita, vahvistettiin alueen asukkaiden hyvinvointia kulttuurin keinoin ja kehitettiin uusia toimialat ylittäviä yhteistyömalleja juurrutettavaksi Mikkelin kulttuurikenttään. Tuloksena syntyi malli kulttuurin unelmavuoden toteuttamisesta myös muissa Itä-Suomen kaupungeissa. Hankkeen tapahtumiin osallistui yli 33 000 ihmistä. Kaikkiaan toimijoita tapahtumien toteuttamisessa oli mukana noin 250 henkilöä, ammattilaiset, harrastajat ja yhdistystoimijat mukaan lukien. Hankkeessa otettiin käyttöön käänteisen kilpailutuksen muoto, kulttuuritupsahdus, jonka kautta luotiin mahdollisuus myös uusille toimijoille ja kokeiluille kulttuurin kentällä. Hanke järjesti tai oli mukana noin 150 yksittäisen tapahtuman, esityksen tai näyttelyn toteuttamisessa.

Kalevankankaalle valmistui ulkokuntosaleja – ja ulkokuntoilualueita koskevan lähiliikuntaaika-suunnitelman mukainen uusittu ulkokuntoilualue ja koulujen pihaja koskevan lähiliikuntaaika-suunnitelman ensimmäinen vaihe valmistui opinnäytetyönä ”Effects of environment on physical activity of children”. Saimaanportin yhtenäiskoulu ja sen sisä- ja ulkoliikuntaaikat valmistuivat. Koulun lisäksi Urpolan liikunta-alueelle valmistui neljä uutta beachvolley -kenttää vanhojen kenttien tilalle, uusi skeittiparkki sekä koulun ja rannan välissä kulkeva Urpolan kuntorata erotettiin kevyenliikenteen väylästä. Alueelle suunniteltu jäänhoitokoneelle tarkoitettua varastotilan rakentaminen siirtyy vuodelle 2024. Retkeilyreittien kehittämistä jatkettiin edelleen lähivuosien tapaan. Hiidenmaantien polkujen ylläpito siirtyi Mikkelin kaupungille ja Juvan kunnalle, reitillä mm. uusittiin pitkosputa ja koko retkeilyreitiverkostosta tehtiin yhtenäinen kartta. Ulkopelientien vieressä olevia huoltorakennuksia pukutiloineen kunnostettiin ja Viihdeumala Ranta-keitaan poreallas uusittiin. Liikuntapalveluiden ja Etelä-Savon hyvinvointialueen yhteistyössä kehittämää ja toteuttamaa ikäihmisten ryhmämuotoista elintapaohjausta esiteltiin valtakunnallisilla elintapaohjauspäivillä yhtenä elintapaohjauksen huippumalleista. Sekä sähkön käytön vähentämiseksi tehdyn suunnitelman mukaiset säästötoimenpiteet että palvelut ja tulevaisuus -ohjelman mukaiset säästötoimenpiteet toteutuivat.

Museokohteissa toteutettiin neljä vaihtuvaa näyttelyä, joista kolme Mikkelin taidemuseossa ja yksi Suur-Savon museossa. Keväällä taidemuseossa oli esillä Perttu Saksan Dark Atlas -näyttely. Taidemuseon kesänäyttelyynä oli Mikkelin 13. Kuvitstriennale. Triennale on valtakunnallinen kuvitusnäyttely, joka toteutetaan yhteistyössä Grafia ry:n ja Kuvittajat ry:n kanssa. Näyttely on kilpailumuotoinen. Kilpailuun osallistui 128 kuvittajaa yhteensä 382:lla teoksella. Jury valitsi näyttelyyn 52 kuvittajaa, joilta näyttelyssä on esillä 79 teosta. Kuvitstriennalesta julkaistiin painettu näyttelyluettelo. Taidemuseon näyttelyvuoden päätti Überhund - taiteen kiehtovat koirat näyttely, joka oli erittäin suosittu. Suur-Savon museon vaihtuvana näyttelyynä oli Tiedon ja taidon tempellit – oppiaineiden ja Mikkelin koulujen historiaa -näyttely. Perinteinen Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana oli tällä kertaa seitsemän kohdetta. Kävijämäärässä tehtiin uusi ennätys. Tapahtuma keräsi 18 571 käyntiä. Yleisölle oli lisäksi avoinna viisi pysyvää näyttelyä. Museokohteissa vieraili kaikkiaan 57 039 kävijää. Museoiden uusi kokoelmahallintajärjestelmä on käytössä.

Yleisten kulttuuripalveluiden henkilöstömäärä saatiin takaisin normaaliin huhtikuun lopulla. Yleisten kulttuuripalveluiden järjestämä Hulivilikarnevaali ja Puistokonsertti-sarja ovat vakiinnuttaneet paikkansa kaupungin monipuolisten kesätapahtumien joukossa. Leikkipuistoympäristöihin kulttuurisisältöjä vievä Pienten Puistikot –sarja on usean vuoden tauon jälkeen saatu toteutettua suunnitellusti ja tehnyt ennätysten kävijämäärässä. Kulttuurivierailuja ikäihmisten palveluyksiköihin on toteutettu määrärahojen puitteissa. Kokonaisuutta katsellessa tapahtumamäärässä ollaan vielä ”normaalivuosiin” nähden jäljessä, mutta vuoden 2023 kävijäluvuissa päästiin jo hyvälle tasolle. Tapahtumamäärän osalta tuli tuntuvaakin pudotusta vertailuvuosiin nähden, määrän jäätyä 495:een.

Nuorilla on ollut paljon intoa ja toimintatarvetta poikkeusvuosien vihdoin hellitettyä: he ovat halunneet viettää aikaa nuorisotiloilla, osallistuneet aktiivisesti toimintoihin ja kokoontuneet erilaisiin tapahtumiin, joten tavoitteet kohdattujen nuorten määrästä ovat ylittyneet. Tapahtumia, joita nuoret olivat järjestämässä, olivat muun muassa nuorten vaalisohvat, leffayö ja Syysbreikki. Vuoden alussa toimintansa aloittaneen uuden nuorisovaltuuston jäsenet kokevat, että heillä on hyvät toimintaedellytykset ja resurssit vaikuttaa ja kuulla kunnan muita nuoria. Suomen Nuorisovaltuustojen liitto NUVA ry myönsi Mikkeliille Nuorisovaltuustomyönteinen kunta -sertifikaatin. Nuorisovaltuuston esityksen mukaisesti kolmea nuorten hanketta on rahoitettu YoungMikkeli-perintörahostosta: Otavan nuorten kotahanketta, Summervibesmikkeli-tapahtumaa ja Tonttumarssi-tapahtumaa. Lasten parlamentti kokoontui keväällä luontoteeman ympärille ja syksyllä Lasten oikeuksien päivän merkeissä.

Koulunuorisotyön tarpeellisuus koulun arjessa on hankevuosien aikana tullut todeksi, mistä osoituksena kaksi koulunuorisotyöntekijän tehtävää nuorisopalveluiden tulosalueelle ja kaksi perusopetuksen tulosalueelle vakinaistettiin syksyn 2023 talousarviokäsittelyssä. Etsivän nuorisotyön asiakaskunta painottuu oppivelvollisuuden pidentämisen myötä täysi-ikäisiin nuoriin ja niihin oppivelvollisiin, joiden toisen asteen opintoihin liittyy haasteita. Etsivää työtä toteutetaan monialaisesti muun muassa Ohjaamo-verkostossa; sujuvat yhteydet eri toimijoihin ja palvelupolkujen toimivuus ovat avainasemassa siinä, että nuori saa tarvitsemansa avun ja tuen. Kesätoimintatarjottimelle saatiin katetuksi paljon erilaista toimintaa: lajikokeiluja, luontotoimintaa, retkiä, piknikkejä, open mic -tapahtumia, pride-viikon, taidemaanantaita, ulkoliikuntaa ja avoimia nuorisotiloja. Ilahduttavasti toiminnat saavuttivat paljon myös

nuoria, jotka eivät aiemmin ole löytäneet nuorisopalvelujen äärelle tai jotka ovat jo ohittaneet nuorisotila- ja koulunuorisotyöväyhen.

Kirjastoverkko säilyi edellisvuoteen verrattuna ennallaan. Asiakkaat käyttivät kirjastojen tiloja monipuolisesti myös omaehtoisin koontumisiin ja harrastustoimintaan. Laina- ja kävijämäärät nousivat viime vuodesta ja ylittivät tavoitteet. Kirjaston henkilöresurssi on niukka ja siinä oli rekrytointien pitkittymisen vuoksi siinä määrin vajetta, että sitä paikkaamaan saatiin palkata määräaikaista henkilöstöä. Koulun ja kirjaston yhteistyöohjelma Kirjastopolku toteutui pääpiirteissään suunnitellusti. Keväällä 2024 aloittavaan kansalliseen e-kirjastoon liittymistä valmisteltiin. Vakiintunut yhteistyö jatkui muun muassa vapaaehtoisten pitämässä digiopastuksessa. Tapahtumakävijöiden määrä nousi ja monipuolinen tapahtumayhteistyö lisääntyi. Uusia yhteistyökumppaneita olivat esimerkiksi Mikkelin Musiikkijuhlat (Harry Potter-tapahtumat) sekä kaupungin ja XAMKin maahanmuuttajahankkeet. Pääkirjaston aukioloaika laajennettiin yhdellä tunnilla viikossa lisäämällä itsepalveluaikaa viidellä tunnilla ja vähentämällä palveluaikaa neljällä tunnilla. Kaupungin asiointipiste muutti pääkirjastolle, mikä aiheutti toimintojen uudelleen järjestämistä ja tiivistämistä sekä asiakastiloissa että henkilökunnan työtiloissa. Liikkuvat kirjastopalvelut toteuttivat uutena muun muassa lukuravit -tapahtuman Ristiinassa, jossa koko koulu liikkui ja luki yhdessä piknik-hengessä. Kirjaston demokratiahanke järjesti esimerkiksi suositun Lavastetun mielenosoituksen, jossa kirjastoissa kävijät saattoivat kirjoittaa mielipiteensä tai terveisensä pienois kokoisille mielenosoituskyille. Kirjastolle perustettiin asiakasyhteisö tuomaan asiakkaan näkökulmaa paremmin esiin kirjaston kehittämisen tueksi. Asiakasyhteisön idean pohjalta kokeiltiin Tutellaanko kirjoista? –tempausta, joka tulee saamaan jatkoa.

Kaupunginorkesteri on pystynyt toteuttamaan konserttiohjelmaansa suunnitellusti. Isoimpana ponnistuksena oli keväällä 2023 toteutettu Elinan surma –ooppera, joka keräsi paljon yleisöä ympäri Suomen. Lisäksi ooppera sai huomattavasti medianäkyvyyttä: oopperan ohjaaja Markku Pölönen ja kapellimestari Erkki Lasonpalo vierailivat YLEn Puoli seitsemän -ohjelmassa. Mikkelissä esitettävä ooppera nostettiin esiin muutamassa muussakin keskusteluohjelmassa sekä ainakin ooppera-alan toimijoiden käymissä some-keskusteluissa. Länsi-Savo ja Itä-Savo tekivät ennakkotutut sekä arvostelut, HS kirjoitti oopperasta arvostelun, professori Eero Tarasti kirjoitti arvostelun laajasti seurattuun blogiinsa. Ooppera toi siis huomattavan määrän positiivista näkyvyyttä Mikkelille. Toinen merkittävä seikka, joka toi positiivista näkyvyyttä orkesterille ja Mikkelille, on kapellimestari Erkki Lasonpalon ja kaupunginorkesterin jatkosopimuksen julkistaminen sekä Lasonpalon nimittäminen Musiikkijuhlien taiteelliseksi johtajaksi. Tiedotus näistä kahdesta asiasta koordinoitiin samanaikaisiksi, jotta ne tukivat toisiaan mediassa. Tällä saavutettiin myös huomattava kansallinen positiivinen näkyvyys. Konserttien kävijämäärät ovat jälleen nousussa koronan aiheuttaman taantuman jälkeen. Orkesteri saavutti tavoitteensa järjestettyjen tapahtumien määrässä ja ylitti tavoitteen kuulijamäärässä.

Kansalaisopiston kurssit pystyttiin toteuttamaan normaalisti koronasta aiheutuvien poikkeusvuosien jälkeen. Osallistujamäärät eivät ole vielä palanneet koronaa edeltävien vuosien tasolle. Kurssitarjontaa on jouduttu hiukan supistamaan osana kaupungin säästötoimia. Suhteutettuna vähentyneeseen kurssitarjontaan osallistujamäärissä on kuitenkin tapahtunut positiivista kehitystä. Opiston neljän vakinaisen vastuuopettajan vakanssit muutettiin suunnittelijaopettajiksi 1.8.2023 alkaen. EU-rahoitteinen Yhdessä osallistuen-hanke käynnistyi loppuvuodesta yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Vanhus- ja vammaisneuvoston toiminta sujui normaalisti. Kumppanuuspöytätiltoja järjestettiin suunnitellusti kaksi kertaa vuoden aikana. Ensimmäisessä uusi kaupunginjohtaja esittäytyi ja toisessa kaupunkilaisten oli mahdollisuus tutustua ja kommentoida talouden tasapainotusohjelman toimenpiteitä. Lisäksi järjestettiin yhteistyössä Eloisan kanssa Hyvää elämää Etelä-Savoon-järjestöfoorumi. Kaikkiin tilaisuuksiin osallistui runsas joukko kaupunkilaisia.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Hallinnon toimintatuotot alittuivat lähes 14 000 euroa. Alitus johtui ylittyneistä hankekuluista, joille ei saatu hanketuloja. Hallinnon kulut alittuivat lähes 50 000 euroa. Näin ollen hallinnon toimintakate muodostui noin 36 000 euroa talousarviota paremmaksi.

Liikuntapalveluissa toimintatuotot alittuivat noin 52 000 euroa. Nurmi- ja keinoonurmikentillä, Hänskiä lukuunottamatta, tulot aleniivat noin 16 500 eurolla. Syyinä on kenttiä käyttävien joukkueiden väheneminen Mikkelissä ja sitä kautta vähäisemmät harjoitus- ja pelivuorot. Kuplahallin tulo on vähentänyt syksyisin keinoonurmikenttien käyttöä. Urpolan tekojääkaukalo on aktiivisessa käytössä mutta sinne ei varata maksullisia pelivuoroja niin paljon kuin alun perin suunniteltiin. Tuloja kaukalosta on 12 000 euroa talousarviota vähemmän. Muut ulkoliikuntapaikat -kustannuspaikka sisältää ennen kaikkea ulkotenniskentät, joista tulot alittuivat noin 9 500 e. Maksulliset tenniskentät eivät houkuttele siinä määrin kuin arvioitiin 2021, jolloin massatenniskentät muuttuivat maksullisiksi tulovaatimusten noustessa. Ulkoilureittien toteutuneet kulut olivat noin 14 000 euroa alle talousarvion. Luonnon lumi tuli jo marraskuussa, mikä vähensi ensilumenladun tuloja. Lisäksi retkeilyreittien avustuksesta käyttämättä jääneet rahat siirtyivät käytettäväksi vuonna 2024. Toimintakulut ylittyivät noin 51 000 euroa. Useamman tulosalueen toimistosiihteerin palkkaus oli jaettu tulosalueiden kesken eri tavalla kuin talousarviossa, mikä lisäsi liikuntapalveluiden kuluja noin 10 000 euroa. Lisäksi noin 40 000 euron palkankorotusvarausta ei oltu huomioitu talousarviovaiheessa.

Museopalveluissa toimintatuotot toteutuivat 137,27 prosenttisesti, ne ylittyivät noin 44 000 euroa. Tässä auttoi osaltaan eri hankkeisiin saadut avustukset, joita kertyi hieman yli 47 000 euroa. Henkilöstökulujen toteutumisprosentti oli 100,03, palveluiden ostot 126,07, aineet, tarvikkeet ja tavarat 68,3 ja vuokrat 103,66 prosenttia. Toimintakulut ylittyivät noin 40 000 euroa, johtuen hankkeisiin saaduista avustuksista. Toimintakate alittui 4 458 euroa. Toimintakatteen toteuma oli 99,65 prosenttia.

Yleisten kulttuuripalveluiden toimintatuotot olivat melko normaalia tasoa noin 25 000 euroa, joka ylitti talousarvion lähes 5 000 eurolla. Henkilöstökuluissa näkyi alkuvuoden vajuus, jonka vuoksi menot alittuivat noin 20 000 euroa. Myös muissa kuluryhmissä

tuli menoalituksia, toimintakulujen jäädessä noin 110 000 euroa talousarviota pienemmäksi. Toimintakate parani näin ollen noin 115 000 euroa.

Nuorisopalvelujen toimintatuotot alittuivat lähes 74 000 euroa, mikä johtuu pääasiassa hanketuottojen jakautumisesta eri vuosille. Toimintakulut alittivat talousarvion noin 172 000 euroa. Henkilöstökulut ylittivät noin 26 000 euroa ja muissa kuluryhmissä talousarvio alitettiin. Toimintakate muodostui näin ollen noin 97 000 euroa talousarviota paremmaksi.

Kirjastopalveluiden toimintatuotot ylittivät talousarvioon nähden 78 000 euroa, mutta suurin osa ylityksestä selittyy sillä, että myyntituottojen seutukirjastolaskutuksen summa on ollut talousarviossa alakanttiin. Maksutuotoissa saavutettiin tavoite. Vuokratuotot ja muut toimintatuotot ylittivät yhteensä 9 000 euroa. Tuet ja avustukset alittuivat ennakoitua vähemmän, vain noin 1 700 euroa, koska joulukuussa saatiin 13 000 euron kehittämisavustus. Toimintakuluissa henkilöstökulut toteutuivat talousarvion mukaisesti. Muissa kuluryhmissä oli pientä vaihtelua, niin että kokonaisuutena toimintakulut alittivat muutetun talousarvion 21 000 eurolla. Kirjastopalveluiden toimintakate muodostui 99 000 euroa muutettua talousarviota paremmaksi.

Kaupunginorkesteri saavutti tulotavoitteensa 90 prosenttisesti. Myöntämättä jäänyt avustus aiheutti tulotavoitteen alittumisen. Negatiivisena asiana orkesterin toimintamenot ylittivät budjetoidusta merkittävästi eli noin 144 000 euroa. Oopperasta ja muutamasta muusta isommasta produktiosta johtuvat ennakoitua suuremmat kulut sekä täyttämättömän vakanssin ja useiden sairaslomien aiheuttama määräaikaisten muusikoiden käyttö orkesterissa nostavat toimintakulut ennakoitua suuremmiksi. Ylitystä selittää myös osaltaan se, että tänä vuonna on tehty useampi sellainen yhteistyöproduktio, jossa kaupunginorkesteri on ensin maksanut kaikki kulut ja sitten laskuttanut yhteistyökumppanilta heidän osuutensa. Myös yleinen palkkatason nousu vaikuttaa ylitykseen. Toimintakate ei huonone edellisvuosiin verrattuna niin paljon kuin ylittyneistä menoista voisi päätellä, koska tulokertymä on noin 80 000 euroa korkeampi kuin tilinpäätöksessä 2022. Lähes kaikki orkesterin menojen ylitykset ovat henkilöstökuluja, joten korkeat henkilöstökulut tulevat todennäköisesti nostamaan orkesterin saamaa valtionosuutta tulevaisuudessa.

Kansalaisopiston toimintatuotot toteutuivat 99 prosenttisesti. Kurssimaksutuotoissa oli positiivista kehitystä, vaikka ne eivät aivan toteutuneet talousarvion mukaisesti. Toimintakulut ylittivät talousarvion johtuen nousseista henkilöstökuluista. EU-rahoitteinen Yhdessä osallistuen-hanke käynnistyi loppuvuodesta yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Hankkeeseen palkattiin määräaikainen projektipäällikkö sekä kaksi määräaikaista projektiasiantuntijaa. Arvioitu toimintakate heikkeni noin 98 000 euroa.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden alaiset irtaimen investointimenot ylittivät talousarvion 36 000 euroa. Ylityksen syynä oli liikuntapalveluiden traktori-investointi, jota suunniteltaessa investointimenoa pienentävänä tekijänä oli laskettu vaihdossa menneen traktorin hyvityshinta (myyntivoitto, toteutunut 57 000 euroa). Kuitenkaan esimerkiksi liikuntapalvelujen kaluston myyntivoittoja ei korvamerkitä liikuntapalvelujen tulosalueelle, vaan kaluston myynnistä kertyvät tulot kirjataan kaupungin kaluston myyntivoittoihin.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan toimintatuotot alittuivat lähes 40 000 euroa. Vain myyntituotoissa ylitettiin talousarvio muiden tiliryhmien jääden talousarvion tulotavoitteen alle. Toimintakulut alittuivat lähes 26 000 euroa: kaikki muut tiliryhmät alittivat talousarviomäärärahansa paitsi henkilöstökulut, jotka ylittivät noin 275 000 euroa. Lautakunnan toimintakate muodostui näin ollen noin 14 000 euroa talousarviota heikommaksi.

STRATEGISTEN OSA-ALUEIDEN STRATEGIAKORTIT

1. Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Sähkönkulutuksen vähentämiseen tähtäävien toimien toteuttaminen.	Mahdollisimman energiatehokas toiminta, kustannusten kasvun hillitseminen. /liikuntapalvelut	Sähkön käyttö vähenee.	Suunnitelmat toimenpiteistä sähkön käytön vähentämiseksi on toteutettu ja sähkön kulutus pienentyi. Energian kulutus väheni noin 5 % sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella verrattuna vuoden 2022 kulustietoihin.

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kalevankankaan kehittämislusta: myynnin ja markkinoinnin lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolelle.	Liikuntapaikkojen käytön lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolella, kuten päiväkäyttö. /liikuntapalvelut, yhteistyö Kalevankankaan myynti- ja markkinointiryhmän kanssa	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut. Esim. jalkapallohallin päiväkäyttö arkipäivisin (ei sis. käyttö) kevätkausi 2023 35 % enemmän varauksia kuin kevätkausi 2022

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Sähköiseen ajanvaraukseen lisää varattavia kohteita.	Tilojen helpompi varaaminen ja tehokkaampi käyttö. /liikuntapalvelut	Uudet kohteet, joissa sähköinen varaaminen on mahdollista.	Beachvolley -kentät siirretty sähköiseen ajanvaraukseen. Ajanvarausjärjestelmä päivitetty käyttäjäystävällisempään muotoon.
Lumme-kirjastojen kansalliseen e-kirjastoon liittymisen valmistelu Mikkelin kaupungin osalta. Valtakunnallisen e-kirjaston toiminta alkaa alkuvuodesta 2024. Vuoden 2023 kuluessa on selviteltävä liittymisen edellytykset ja sopimusprosessi vietävä läpi. Liittyminen edellyttää kuntakohtaisten sopimusten tekemistä.	Mikkeli solmii kansallisen e-kirjaston kanssa liittymissopimuksen vuoden 2023 aikana. /kirjastopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut siinä aikataulussa kuin on ollut mahdollista. Kansallinen e-kirjasto avataan huhtikuussa 2024 ja sopimus on mahdollista allekirjoittaa aikaisintaan helmikuussa 2024.
Orkesterin nuottimateriaalissa siirrytään digitaalisen materiaalin käyttöön mahdollisimman paljon. Vähentää paperin käyttöä ja nuottimateriaalien postittamista merkittävästi.	Jokaiselle muusikolle hankitaan iPad, joiden avulla digitaalisen nuottimateriaalin käsittely ja soittaminen onnistuu. /kaupunginorkesteri	Ei toteutunut	Rahoitusta tähän on haettu ja tälläkin hetkellä on hakemus sisässä.

Orkesteri pyrkii tuottamaan verkkosisältöä konserteista. Mahdollistaa kansainvälisen näkyvyyden ja uusien kohde-ryhmien saavuttamisen.	Säännölliset verkkokonsertit ja niistä jäävät tallenteet. /kaupunginorkesteri	Verkkokonserttien määrä ja tallenteiden hyödyntäminen sote-palveluissa.	Eloisan kanssa suunniteltu yhteistyö ei ole edennyt odotetussa aikataulussa.
Chat-palveluita tarjotaan säännöllisesti viikoittain Po1nt-verkoston ja Ohjaamo-chatin kautta. Sosiaalisen median kanavat ovat aktiivisesti käytössä.	Nuorten kohtaaminen myös verkossa toteutuu. /nuorisopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Po1nt-chat toimi, Ohjaamo-chat lopetettu. Sosiaalista mediaa käytetään nuorten kohtaamiseen.
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu	On suoritettu mm. Eduhousen ja Hallintoakatemian ym. verkkokoulutuksia.

2. Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Mikkelin kaupunginorkesterin korkean tason säilyttäminen ja parantaminen sekä näkyvyyden kehittäminen, jotta saadaan houkutteltua huippumuusikoita orkesteriin vakituiseksi sekä vierailijoiksi. Ammattitaitoinen taiteellinen henkilöstö on edellytys orkesterin kehittämisen kannalta.	Orkesterin resurssien riittävyys ja muusikoiden palkkataso houkuttelevalle tasolle verrattuna muihin orkestereihin. /kaupunginorkesteri	Rekrytointien onnistuminen ja palkkatason kehitys.	Saatu rekrytoitua puuttunut II konserttimestari 7.8. alkaen. Sijaisuudet ja määräaikaisten muusikoiden tarve aiheuttanut hankaluuksia.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Opinnäytetöiden ja harjoitteluiden tekeminen Mikkelin kaupungille.	Toimintojen kehittäminen tutkimuksen avulla. /lautakunnan alaiset tulosalueet	Opinnäytetöiden / harjoitteluiden määrä	1 opinnäytetyö/liikuntapalvelut 1 harjoittelija/ liikuntapalvelut Tet-harjoittelijoita useita. 1 yhteinen harjoittelija liikunta- & kulttuuripalveluilla. Kulttuuripalveluilla 1 opinnäytetyö. Nuorisopalveluilla 11 harjoittelujaksoa ja 2 opinnäytetyötilausta. Kirjasto: opiskelijatyönä on valmistunut ympäristökasvatussuunnitelma ja kestävän kehityksen kartoitus. Sovittu opinnäytetyö ei toteutunut. 2 harjoittelijaa, 7 tet-harjoittelijaa.

Kaupunginorkesteri vahvistaa yhteistyötään Mikkelin musiikkiopiston kanssa. Pyritään kehittämään yhteistyötä myös XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa uusien toimintatapojen ja tutkimustiedon hyödyntämisen suhteen.	Uusia toimintamalleja oppilaitosten kanssa yhteistyössä. /kaupunginorkesteri	Yhteistyön ja toimintojen määrä	Mikkelin musiikkiopiston kanssa yhteistyö syvenee. Uutena avauksena yhteistyö Etelä-Savon tanssiopiston kanssa sekä esiintyminen XAMKin tilaisuudessa syyskuussa.

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Äxön Appro -messut	Erilaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut	Ei toteutunut (Aktiivinen Arki -tapahtuma toteutuu)

3. Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Essote ja kaupunki ovat tehneet yhteistyötä elintapaohjauksen järjestämiseksi Mikkelissä. Yhteistä suunnittelua ja kehittämistä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa, jotta monipuolinen elintapaohjaustoiminta edelleen jatkuisi ja kehittyisi.	Elintapaohjauksen toteuttaminen yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa. /liikuntapalvelut	Liikuntapalveluiden tarjoama liikunnan palvelutarjotin elintapaohjausasiakkaille toteutunut/ei toteutunut. Ikäihmisten elintapaohjaukseen osallistuneiden määrä.	Palvelutarjotin toteutunut. Osallistuneiden määrä vuodesta 2020 alkaen yhteensä 90, vuonna 2023 prosessin aloittaneita 24. Sekä työikäisten että senioreiden elintapaohjaus valittu yhdeksi valtakunnallisista elintapaohjauksen huipumalleista 2023.
Mikkelin vauvaviikko. Osana kirjaston kehittämishanketta on koottu yhteistyöverkosto toteuttamaan Mikkelin	Mikkelin vauvaviikon vakiinnuttaminen vuosittain toistuvaksi tapahtumaksi laajan yhteistyöverkoston voimin. /kirjastopalvelut, Koppa, kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Mikkelin vauvaviikko toteutetaan vuosittain syyskuussa. Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Mikkelin vauvaviikko toteutui 25.-30.9.2023. Tapahtumien määrä 18, kävijämäärä 459.

vauvaviikkoa syyskuussa 2022. Yhteistyöverkostossa on kaupungin toimijoita, tulevan hyvinvointialueen yksiköitä, yhdistyksiä ja seurakunta.			
Kulttuurin hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Kulttuurin käyttö hyvinvointialueen toimintojen osana. Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja hyödyntäminen laajalaisesti. /kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Kulttuuripalveluiden kävijämäärät ja yhteistyön määrä eri tahojen kanssa	Kulttuurivierailuja ikäihmisille eri kohteissa 42, osallistujia 1382 (kulttuuripalvelut). Esiintymiset palvelukohteissa, osallistujia 444. (kaupunginorkesteri)
Etsivä nuorisotyö tavoittaa 15–28-vuotiaan nuoren, joka kaipaa tukea koulutukseen, työelämään tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa.	Nuorisolain mukaiset ilmoitukset ja muut yhteydenotot otetaan käsittelyyn viiveettä. Nuorta tuetaan monialaisesti ja palveluohjaus on sujuvaa. /nuorisopalvelut	Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä.	232 tavoitettua nuorta työskentelyssä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Tehdään matalan kynnyksen kulttuuritapahtumia ja –palveluita eri kohderyhmien saavutettavaksi.	Tarjotaan kaikille mahdollisuus monipuolisiin kulttuuripalveluihin. Kasvatetaan kulttuuritapahtumien osallistujamääriä (lähtötaso tp2021). /kaupunginorkesteri, yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, nuorisopalvelut, museot	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa oli yhden illan aikana 18 571 käyntiä. Kirjaston matalan kynnyksen kulttuuritapahtumat: 5914 kävijää. Orkesterin kuulijamäärä 20 898. Nuorten tapahtumat: kävijämäärä 2522. Kulttuuripalveluiden omat ja yhteistyössä järjestämät tapahtumat 495 ja kävijämäärä 47 288.
Tarjotaan monipuolisia soveltavan liikunnan ohjauspalveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Pyritään tarjoamaan kaikille mahdollisuus ohjattuun liikuntaan. /liikuntapalvelut	Soveltavan liikunnan monipuolinen palvelutarjonta on toteutunut	Toteutunut. Syksyllä 2023 käynnistyi lasten soveltavan liikunnan ryhmä.
Alueellisen nuorisotyön menetelmiä käytetään monipuolisesti	Alueellista nuorisotyötä tehdään suunnitellusti nuorisotiloissa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä jalkautuen. / nuorisopalvelut	Alueellisen nuorisotyön toimipisteiden määrä, kohdattujen nuorten määrä. Nuorisotyön perussuunnitelma NUPS valmistuu.	Nuorisotiloja 5, osallistujien/kohdattujen määrä 22891. NUPS valmistui.
Hyvää elämää ikääntyneille -Mikkelin kaupungin ikäohjelma 2025 valmistuu	Ohjelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden väestön hyvinvoinnin tukemiseksi. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue /hyvinvointikoordinaattori	Ohjelma valmistuu	Ikäohjelma on valmistunut ja hyväksytty Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnassa 24.5.2023.
Terve kunta –verkostoon liittyminen	Kiinnitytään kansalliseen verkostoon ja toteutetaan hyviä käytäntöjä hyvinvoinnin	Toteutuu/ei toteudu	Valmisteilla.

	edistämisessä. /hyvinvointikoordinaattori, sivistysjohtaja		
Hyvän mielen kunta -toimintamalli	Kaikessa toiminnassa tuetaan mielen hyvinvointia. / hyvinvointikoordinaattori	Toteutuu/ei toteudu	Valmisteilla.
Asiakastyytyväisyyskysely	Palveluiden laatu ja kehittäminen palautteen mukaisesti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu	Liikunta- ja terveystottumuskysely. Kysely Kalevankankaan ulkokuntolualueen uudistamiseksi. Oppilaille suunnattu kysely opinnäytetyönä: Effects of environment on physical activity of children. Puistokonserteista toteutettiin kesällä kysely, KulttuuriKamellissa ja Kulttuuripolussa jokaisesta osiosta kysytään palautteet, joiden pohjalta jatkokehitys tapahtuu. Nuorisotilakysely toteutettu. Kirjasto: Vauvaviikon palautekysely ja Kirjastopolun palautteen keruu opettajilta.
Esteettömyysuunnitelman toteutuminen	Esteetön ympäristö ja palvelut toteutuvat ohjelman mukaisesti. /vastuu asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella /yhteistyössä vammaisneuvosto, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu	Toteutuu.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Lähiliikuntapaikkasuunnitelma	Lähiliikuntapaikkaverkoston kehittäminen kaikki ikäryhmät huomioiden. /liikuntapalvelut	Suunnitelman valmistuminen	Toteutunut osittain.
Retkeilyreittien kunnostaminen, reitistön kehittäminen ja markkinointi	Houkuttelevien luontoliikuntakohteiden tarjoaminen mikkeliäisille, vapaa-ajan asukkaalle ja matkailijoille. /liikuntapalvelut	Hyvässä kunnossa olevat retkeilyreitit	Toteutunut isoilta osin.
Uuden matka-/kuntoluistelumahdollisuuden toteuttaminen	Monipuolisten talviliikuntamuotojen harrastamisen mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Toteutunut/ei toteutunut	Toteutunut osittain. Suunnitelma retkiluisteluratakokeilusta alkuvuoteen 2024 tehty.
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhmän toimenpiteet vuosikellon mukaisesti	Luodaan edellytyksiä kävelyn ja pyöräilyn lisäämiselle eri keinoin verkostoyhteistyönä. /hyvinvointikoordinaattori /Käpy-ryhmä	Toteutuu/ei toteudu	Toteutuu.

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Aktiivinen arki -harrastemessut	Erilaisen harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut	Tapahtuma toteutui 2.9.2023. Mukana yli 50 eri toimijaa, kävijöitä 650.

Kulttuurikahvila-toiminnan jatkaminen pääkirjastossa yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten ja eri toimijoiden kanssa.	Kulttuurikahvila-toiminnan vakiinnuttaminen Kulttuurin unelmavuosi -hankkeen jälkeen. /kirjastopalvelut	Kulttuurikahvila-tapahtumien toteutuminen	Kulttuurikahvilat toteutuneet syyskuusta alkaen kuukausittain.
Matalan kynnyksen kulttuuritapahtumien järjestäminen, kuten Museoiden yö.	Kulttuuri- ja museotarjonnan ympärivuotisuus (myös kesäajan ulkopuolella) kaikentyyppisille. Tavoite 10 000 käyntiä kohteissa. /museot, kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut	Kävijämäärä, positiivinen asiakaspalaute	Museoiden yö järjestettiin 27.10.2023. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa oli yhden illan aikana 18 571 käyntiä.
Kulttuuriohjelman valmistuminen	Mikkelin kaupungin kulttuuriohjelma valmistuu vahvasti toimijakenttää kuullen. /kulttuuripalvelut, museot, kansalaisopisto, kirjasto, kaupunginorkesteri	Kulttuuriohjelma valmis / ei valmis	Ei valmis.
Kulttuuritoimijoiden hyödyntäminen kaupungin tilaisuuksissa. Kaupungissa vierailevia yhteistyökumppaneita pyritään viemään kulttuurin äärelle vierailun aikana.	Kulttuurimyönteisen Mikkelin mielikuvan vahvistaminen. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtuma- ja kävijämäärät	Ei toteutunut (kaupunginorkesteri)

4. Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliiläisyyttä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Maaro-romanipoliittinen ohjelma valmistuu.	Ohjelman toimenpiteet todentuvat. /Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Toteutuu/ei toteudu	Valmistunut.
Kotouttamisen kokonaisvastuun hallittu siirtyminen kaupungille: Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella kotouttamiseen liittyvät sivistyspalvelut.	Toimiva toimintarakenne. /yhteistyö kotouttamispalveluita koordinoivan työllisyyspalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu	Toimintarakennetta työllisyyspalveluiden kanssa vahvistetaan, sivistyksen palveluissa on huomioitu myös maahanmuuttaja-taustaiset kaupunkilaiset.
Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ikäihmisten vertaisohjaajien kouluttaminen (Ikiliikkuajat).	Ikäihmisten vertaisohjaajatoiminnan ylläpitäminen ja kasvattaminen korona-ajan jälkeen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /liikuntapalvelut	Koulutettujen vertaisohjaajien määrä yhteensä	Koulutettuja vertaisohjaajia Mikkelissä yhteensä 73 hlöä.
Seurafoorumien järjestäminen 3-4 kertaa vuodessa yhteistyössä Etelä-Savon Liikunta ry:n kanssa.	Urheiluseurojen kanssa tehtävä monipuolinen yhteistyö Mikkelin liikuntatoiminnan kehittämiseksi. /liikuntapalvelut	Seurafoorumi järjestetty	Seurafoorumi järjestetty 23.3. ja 30.8.
Mieli-ikä-runopiiri on ikääntyville suunnattu mielen hyvinvointia tukeva toimintamuoto, jossa kirjallisuuden yhdistetään sosiaalinen kanssakäyminen ja tunnetaitojen vahvistaminen. Kirjasto järjestää yhteistyössä yhdistysten ja vapaaehtoisten kanssa Mieli-ikä-	Mieli-ikä-runopiiri toiminnan vakiinnuttaminen syksyn 2022 pilotin jälkeen. /kirjastopalvelut	Mieli-ikä-runopiirien järjestäminen toteutunut	Ei toteudu vuonna 2023 yhteistyökumppanin henkilöstösyistä johtuen. Pyritään toteuttamaan vuonna 2024.

runopiirikonseptin mukaisia runopiirejä kirjaston tiloissa.			
Osallisuussuunnitelman toteuttaminen.	Toteutetaan osallisuussuunnitelman tavoitteita. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue ja soveltuvin osin kaikki yksiköt	Osallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen	Järjestettiin kaksi kumppanuuspöytäiltaa. Järjestettiin yhteistyössä Eloisan kanssa Hyvää elämää Etelä-Savoon järjestöfoorumi.

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Kaikille avoimien ja maksuttomien senioriliikuntavuorojen järjestäminen 3-4 alueella yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Ikiliikukat)	Kaikille senioreille ohjatun liikunnan ja sitä kautta sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Avointen senioriliikuntavuorojen/toimivien ryhmien määrä	Toteutunut: Kalevankangas, Haukivuori, Ristiina, Anttola
Tarjotaan kerho- ja harrastustoimintaa jokaisella perusopetuksen koululla	Mahdollistetaan oma juttu jokaiselle koululaiselle. /kerhotoiminnan ohjausryhmä	Kerhojen määrä/ Kerho jokaisella koululla	Toteutuu, harrastamisen Mikkelin malli/Oma juttu –harrastustoimintaa sekä Opetushallituksen avustuksen mukaisia kerhoja järjestetään jokaisella koululla, yhteensä n.129 kerhoa.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Avustuksien myöntäminen tapahtumien järjestelykuluihin	Kolmannen sektorien toimijoiden järjestämien tapahtumien tukeminen. /liikuntapalvelut, nuorisopalvelut jne.	Myönnettyjen avustusten määrä	Liikuntapalvelut: 21 000 euroa (kohdeavustukset). Yleiset kulttuuripalvelut: 83 765 euroa.
Laadukkaat tapahtumat ja näyttelyt	Järjestetään neljä vaihtuvaa näyttelyä eri museokohteissa, tavoite 38 500 kävijää. /museot	Kävijämäärä	Neljä vaihtuvaa näyttelyä toteutettiin. Museo-kohteissa oli yhteensä 57 039 kävijää.
Monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitäminen kaupungissa	Riittävät resurssit kulttuuritoimijoille, jotta tapahtumia voidaan järjestää. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä	Kulttuuripalveluiden omat ja yhteistyössä järjestämät tapahtumat 495 ja kävijämäärä 47 288. Kohdeavustetuissa kävijämäärä 14 106, säännöllistä toiminta-avustusta saaneiden toiminnoissa kävijämäärä 11 823. Mikkelin Teatterin kävijämäärä 30 358.

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Osallistuvan budjetoinnin käyttö	Käytön lisääminen. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Käyttö kohteina ja euroina	Toteutuneet/liikuntapalvelut: Suomenniemen huoltorakennuksen maalaus

			4200 euroa, Urheilupuiston maatrampoliini 4000 euroa.
YoungMikkeli-perintöra-haston käyttö nuorilähtöisesti	Nuoret suunnittelevat omia hankkeitaan ja hakevat niiden toteutukseen YoungMikkeli-perintörahoitusta. / nuorisopalvelut	Käyttö kohteina ja euroina	Rahoitettu 3 kohdetta, yhteensä 7900 euroa.

Edistetään yhteisöllistä asumista.			
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari	Toteuma 31.12.2023
Ikäntyneiden monimuotoista asumista (yhteisöllinen asuminen, soluasuminen) kehitetään edelleen.	Ikäntyneiden turvallisuuden tunne ja sujuva arki paranevat yhteisöllisyyttä kehittämällä. /vanhusneuvosto yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa	Yhteisöllisen asumisen yksiköiden määrä lisääntyy	Kehittämistyötä tehdään. Vaahtera -yhteisöllisen asumisen yksikkö valmistunut.

Kaupunginorkesteri

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3300 - Kaupunginorkesteri				
konserdit ja esitykset kpl	67,00	80,00	86,00	107,50 %
menot / konsertti tai esitys €/kpl	-15 202,84	-13 318,75	-14 062,42	105,58 %
kuulijoiden määrä kpl	13 186,00	18 000,00	20 898,00	116,10 %
menot / kuulija €/kpl	-77,25	-59,19	-57,87	97,76 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Orkesteri saavutti tavoitteensa tapahtumamäärässä ja ylitti tavoitteensa kuulijamäärässä. Elinan Surma -ooppera toi merkittävästi positiivista näkyvyyttä Mikkelille ja orkesterille. Lisäksi levytys kansainväliselle levy-yhtiölle on tuonut positiivista näkyvyyttä kansainvälisesti. Kovatulotavoite saavutettiin 90 prosenttisesti, mutta toimintakulut ylittyivät merkittävästi.

Museopalvelut

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3400 - Museopalvelut				
käynnit kpl	47 445,00	38 500,00	56 952,00	147,93 %
menot / käynti €/kpl	-28,08	-35,83	-24,92	69,54 %
näyttelyiden määrä kpl	9,00	9,00	9,00	100,00 %
tallenteiden määrä kpl	59 297,00	54 000,00	55 115,00	102,06 %
sijoitettavien teosten määrä kpl	356,00	650,00	409,00	62,92 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Museokohteissa oli yhteensä 56952 kävijää vuoden 2023 aikana. Museokortillisia kävijöitä oli taidemuseossa 28,7 % ja Suur-Savon museossa 14,2 % kaikista kävijöistä. Taidemuseossa oli kolme vaihtuvaa näyttelyä ja Suur-Savon museossa yksi vaihtuva näyttely. Lisäksi esillä oli viisi pysyvää näyttelyä. Museoiden yöttä vietettiin perjantaina 27.10. Kohteina olivat mukana Suur-Savon museo, Mikkelin taidemuseo, Sodan ja rauhan keskus Muisti / Päämajamuseo, Jalkaväkimuseo, Mikkelin Valokuvakeskus, Kivisakasti ja Naisvuoren vesitorni. Mukana olleissa seitsemässä kohteessa tehtiin yhden illan aikana yhteensä 18 571 käyntiä.

Kirjastot

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3600 - Mikkelin kirjastot				
Mikkelin kirjastot yhteensä, lainat kpl	689 948,00	640 000,00	716 407,00	111,94 %
menot / laina €/kpl	-4,23	-4,71	-4,21	89,51 %
Mikkelin kirjastot yhteensä, käynnit kpl	381 711,00	350 000,00	418 465,00	119,56 %
menot / käynti €/kpl	-7,65	-8,61	-7,21	83,80 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Lainojen määrä on noussut edellisvuoteen verrattuna 3,8 % ja kirjastokäyntien määrä 9,6 % . Molemmat ylittävät talousarvion tavoitteet. Lainojen suhteen on noustu koronan aiheuttamasta kuopasta. Lainamäärä on samalla tasolla kuin vuonna 2019, joskin pidemmän ajan trendi lainauksessa on ollut jo ennen koronaa aavistuksen laskeva. Kirjastokäynneissä jäädään vielä koronaa edeltävistä luvuista. Vilkas tapahtumiin osallistuminen selittää osaltaan kävijämäärän nousua viime vuoteen verrattuna.

Vapaa sivistystyö

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
3700 - Vapaa sivistystyö				
opiskelijat kpl	3 939,00	4 500,00	3 813,00	84,73 %
menot / opiskelija €/kpl	-420,75	-344,02	-421,39	122,49 %
opetustunnit kpl	17 115,00	18 500,00	16 393,00	88,61 %
menot / opetustunti €/kpl	-96,83	-83,68	-98,02	117,13 %
kurssilaisia kpl	7 435,00	8 500,00	7 362,00	86,61 %
menot / kurssilainen €/kpl	-222,91	-182,13	-218,25	119,83 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Opetustoiminnan volyymia on laskettu hallitusti. Opiskelijoita oli hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Tuntimäärä oli myös alhaisemmalla tasolla. Opiston neljän vakinaisen vastuuopettajan vakanssit muutettiin suunnittelijaopettajiksi 1.8.2023 alkaen. ESR-hanke käynnistyi loppuvuodesta 2023. Hankkeeseen palkattiin määräaikainen projektipäällikkö ja kaksi määräaikaista projektiasiantuntijaa.

Liikuntapaikat

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma %
	TP -1v	TA	TP	
4000 - Liikuntapalvelut				
ohjaaja-avustusta saaneiden järjestöjen määrä kpl	42,00	34,00	33,00	97,06 %
menot / avustettu järjestö €/kpl	-10 375,80	-14 688,24	-14 284,67	97,25 %
4300 - Uimahallit				
uimahallien käynnit kpl	133 828,00	170 000,00	157 265,00	92,51 %
menot / käynti €/kpl	-12,32	-10,83	-11,17	103,17 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Vuonna 2023 valmistuivat koulujen piha-alueita koskeva lähiliikuntapaikkasuunnitelma opinnäytetyönä, ulkokuntosuunnitelman mukainen Kalevankankaan ulkokuntoilualue sekä Urpolan liikunta-alue ja Saimaanportin koulu sisä- ja ulkoliikuntapaikkoineen. Haukivuorella ja Ristiinassa uusittiin jääkiekkokaukalot ja Rantakeitaalla poreallas. Ikäihmisten elintapaohjaus sai valtakunnallista tunnustusta ja sen toiminta ja kehittäminen jatkui vahvana. Uimahallien kävijämäärä ylittyi yli 23 000 kävijällä vuoden takaiseen verrattuna. Avustuksia saavien yhteisöjen määrässä ei suuria muutoksia. Luontoliikunnan saralla kunnostettiin retkeilyreittejä ja kuntoratoja.

Nuorisotoiminta

Vuosi Palvelu	2023			Toteutuma%
	TP -1v	TA	TP	
4510 - Nuorisotoiminta				
nuorisotilat ja -toiminta käynnit kpl	26 476,00	22 000,00	33 849,00	153,86 %
menot / käynti €/kpl	-38,51	-52,83	-30,72	58,16 %

Sarakkeessa TA on huomioitu mahdolliset määrärahamuutokset.

Keskeiset tapahtumat kaudella

Nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti toimintoihin siten, että arvioitu osallistujamäärä ylitettiin. Suurin yksittäinen tapahtuma oli Syysbreikki, joihin osallistui lähes 1500 nuorta. Kaikille 7-luokkalaisille suunnattu ehkäisevän päihdetyön tapahtuma Safe7 toteutui. Myös nuorisotilojen toiminta oli vilkasta. ESR-rahoitteinen koulunuorisotyöhanke "Kohti nivelvaihetta ja sen yli" päättyi vuoden lopussa, jonka jälkeen toiminta tavoitteen mukaisesti vakinaistettiin. 1.7. alkanut AVI-rahoitteinen Mitä kuuluu? -koulunuorisotyöhanke jatkuu vuoden 2024 loppuun. Etsivä nuorisotyö tavoitti pääasiassa oppivelvollisuuden päättäneitä nuoria.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	TP 2022	TA 2023	Muutettu ta 2023	TP 2023	Tot%
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	598 400,31	642 000,00	642 000,00	802 818,61	125,05
Maksutuotot	266 239,06	405 500,00	305 500,00	297 569,66	97,40
Tuet ja avustukset	969 703,74	561 500,00	492 500,00	398 973,06	81,01
Vuokratuotot	559 888,90	773 500,00	649 500,00	591 562,60	91,08
Muut toimintatuotot	597 385,71	892 800,00	681 800,00	641 013,33	94,02
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	2 991 617,72	3 275 300,00	2 771 300,00	2 731 937,26	98,58
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-4 994 782,84	-5 062 200,00	-5 074 200,00	-5 341 046,54	105,26
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 168 685,30	-1 236 500,00	-1 236 500,00	-1 255 167,27	101,51
Muut henkilösivukulut	-172 884,61	-188 800,00	-188 800,00	-178 744,46	94,67
Henkilöstökulut yht.	-6 336 352,75	-6 487 500,00	-6 499 500,00	-6 774 958,27	104,24
Palvelujen ostot	-2 895 012,66	-2 746 400,00	-2 685 700,00	-2 597 190,92	96,70
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 307 641,01	-1 506 800,00	-1 493 700,00	-1 485 989,00	99,48
Avustukset	-2 036 740,97	-1 936 000,00	-1 936 000,00	-1 840 389,51	95,06
Vuokrat	-6 148 413,31	-6 492 200,00	-6 717 600,00	-6 696 111,95	99,68
Muut toimintakulut	-104 443,59	-182 400,00	-181 800,00	-94 005,74	51,71
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-18 828 604,29	-19 351 300,00	-19 514 300,00	-19 488 645,39	99,87
Toimintakate	-15 836 986,57	-16 076 000,00	-16 743 000,00	-16 756 708,13	100,08

	TA 2023	Muutettu ta 2023	TP 2023	Tot%
300 Hyvinvoinnin ja osallisuuden palv. hall.				
Toimintatuotot	18 900,00	18 900,00	4 996,29	26,44
Toimintamenot	-2 261 600,00	-2 261 600,00	-2 211 935,82	97,80
Toimintakate	-2 242 700,00	-2 242 700,00	-2 206 939,53	98,41
320 Yleiset kulttuuripalvelut				
Toimintatuotot	99 800,00	19 800,00	24 562,40	124,05
Toimintamenot	-578 800,00	-578 800,00	-467 653,41	80,80
Toimintakate	-479 000,00	-559 000,00	-443 091,01	79,26
330 Kaupunginorkesteri				
Toimintatuotot	202 900,00	202 900,00	181 145,58	89,28
Toimintamenot	-1 065 500,00	-1 065 500,00	-1 209 367,92	113,50
Toimintakate	-862 600,00	-862 600,00	-1 028 222,34	119,20
340 Museopalvelut				
Toimintatuotot	117 900,00	117 900,00	161 845,71	137,27
Toimintamenot	-1 368 600,00	-1 379 600,00	-1 419 087,19	102,86
Toimintakate	-1 250 700,00	-1 261 700,00	-1 257 241,48	99,65
360 Kirjastopalvelut				
Toimintatuotot	424 800,00	424 800,00	502 876,25	118,38
Toimintamenot	-3 408 800,00	-3 397 800,00	-3 376 634,03	99,38
Toimintakate	-2 984 000,00	-2 973 000,00	-2 873 757,78	96,66
370 Kansalaisopisto ja osallisuus				
Toimintatuotot	527 900,00	427 900,00	423 610,49	99,00
Toimintamenot	-1 674 900,00	-1 674 900,00	-1 768 908,61	105,61
Toimintakate	-1 147 000,00	-1 247 000,00	-1 345 298,12	107,88
400 Liikuntapalvelut				
Toimintatuotot	1 547 200,00	1 232 200,00	1 179 618,46	95,73
Toimintamenot	-7 401 200,00	-7 564 200,00	-7 615 225,78	100,67
Toimintakate	-5 854 000,00	-6 332 000,00	-6 435 607,32	101,64
450 Nuorisopalvelut				
Toimintatuotot	335 900,00	326 900,00	253 282,08	77,48
Toimintamenot	-1 591 900,00	-1 591 900,00	-1 419 832,63	89,19
Toimintakate	-1 256 000,00	-1 265 000,00	-1 166 550,55	92,22

Irtain omaisuus

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta	TA 2023	TP 2023	Poikkeama	TP 2023/TA 2023
Koneet ja kalusto yhteensä	138 000,00			
Liikuntapaikat	113 000,00	145 877,42	-32 877,4	129,10
Kirjasto	25 000,00	28 514,25	-3 514,3	114,06

Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue

Yhteenveto:

Kaupungin hallintosääntö ja sivistys- ja hyvinvoinnin palvelualueen toimintasääntö ohjaavat lautakunnan alaista toimintaa ja päätöksentekoa. Lautakunnan alaisessa toiminnassa noudatetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Kuitenkin riskienhallinnan sisäistämässä ”osaksi jatkuvaa arviointia” on tulosyksikkötasolla eroja. Ohjaavien dokumenttien/ohjeistuksen tunteminen, riskien tunnistaminen ja dokumentointi sekä ennakointi on saatava osaksi päivittäistä toimintaa. Sääntöjä ja päätöksiä noudatetaan ja toiminnan tavoitteita toteutetaan ja niitä seurataan säännöllisesti. Taloutta valvotaan ja seurataan vahvistettujen ohjeiden mukaisesti ja siitä raportoidaan lautakunnan kokousten yhteydessä. Taloudelliset vastuut on jaettu siten, että asiantarkastuksesta ja hyväksynnästä vastaavat eri henkilöt. Järjestely on toiminut hyvin. Suurimmat hankinnat on kilpailutettu hankintapalveluiden avulla ja muissa hankinnoissa on noudatettu hankintasääntöä. Sopimukset ovat ajan tasalla, ja sopimusseuranta on järjestetty. Sopimuksia on noudatettu. Henkilökunnan rekrytoinnissa on noudatettu kaupungin voimassa olevia ohjeita. Lakien ja sääntöjen mukaista toimintaa on tarkasteltu normaalin päätöksenteon yhteydessä.

e = Ei sovellettavissa, 1 = Heikosti, 2 = Kohtuullisesti, 3 = Melko hyvin, 4 = Hyvin				
Sisäinen toimintaympäristö ja valvontakulttuuri		Arvio (1-4)	Perustelut, puutteet	Suunnitellut kehitystoimenpiteet
Toimintakulttuuri	Ovatko yksikön arvot ja toimintaperiaatteet määritelty ja toimitaanko niiden mukaisesti?	4	Kaupungin strategiassa ja sen arvokirjassa on määritelty kaupungin arvot, joita tulee toteuttaa kaikessa toiminnassa. Toiminta perustuu toimintakohdiksi lakeihin ja asetuksiin sekä varhaiskasvatus-, esiopetus- ja opetussuunnitelmiin. Lisäksi eräillä tulosalueilla on omaa toimintaa tarkemmin ohjaavia arvoja (mm. kirjastopalvelut, liikuntapalvelut).	Arvojen mukainen toiminta arjen toiminnassa. Arvot kehityskeskusteluihin mukaan.
	Arvostetaanko kehittämiskohtien tai puutteiden esille tuomista?	3	Avoimuus ja luottamus toiminnan lähtökohtana – kehittämiskohteita ja puutteita uskalletaan tuoda keskusteluissa esille. Kannustetaan kehittymään ja kehittämään toimintaa.	Nostetaan esille kehityskeskustelussa ja tehdään kehittäviä ja korjaavia toimenpiteitä. Seurataan toimenpiteiden toteutumista.
	Puututaanko yksikössä johdonmukaisesti sääntöjen vastaiseen toimintaan?	3	Puututaan, kun epäkohta ilmenee ja tulee tietoon.	Epäkohtien esiintuomiseen tulee rohkaista. Korjaustoimenpiteisiin ryhdytään välittömästi. Esimiehet mukaan esimieskoulutukseen oppimaan ja omaksumaan ohjeistukset ja säännöt.
Toiminnan tavoitteet	Onko yksikölle asetettu tavoitteet ja ovatko ne kattavat?	4	Talousarviossa ja sen käyttösuunnitelmassa tavoitteet asetettu. Yksiköt asettavat tavoitteita myös asiakaskyselyissä nousseiden asioiden pohjalta sekä yksikkökohtaisten painotusten mukaan.	Toiminnan ja tavoitteiden seuranta määriteltyjen seurantaraporttien yhteydessä.
	Tukeeko tavoitteenasettelu kau-	4	Strategianmukainen toi-	Strategiakorttiin kirjataan

Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli

	pungin strategiaa?		minta ja tavoitteet talousarviossa -> käyttösuunnitelmat jalkautetaan tulosyksikötasolle.	selkeät strategiaa toteuttavat tavoitteet.
	Onko tavoitteiden systemaattinen seuranta järjestetty?	4	Strategiset tavoitteet ohjelmakorteissa, joiden arviointi tehdään seurannan yhteydessä. Lukuvuosisuunnitelmat kouluilla. Kouluterveyskysely kahden vuoden välein, eri toimintojen laatukselyjä tehdään säännöllisesti.	Talousarviovuoden palvelusuunnitelma, strategiakortit ja talousarvio (eurot) käydään jokaisessa yksiköissä läpi.
	Reagoidaanko havaittuihin poikkeamiin?	3	Havaittuihin poikkeamiin reagoidaan.	Reagoidaan ja poikkeamat selvitetään. Vastuiden määrittely.
	Onko palkkiojärjestelmää kytketty tavoitteiden saavuttamiseen?	2	Henkilökohtaisen työsuorituksen arviointi, tva.	Ei ole tulospalkkiojärjestelmää – voisiko olla? HL-arviointia uudistetaan käyttöön otettavaksi 2024.
Organisaatio-rakenne	Onko organisaatorakenne selkeä ja toimiva?	4	Organisaatio rakenne ok. Esimies-alaisuudet toimivat.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Onko tehtävänjaot vastuineen määritelty ja niitä koskeva ohjeistus ajan tasalla?	4	Hallintosäännössä ja toimintasäännössä vastuut määritelty, tehtäväkuvat tehty.	Tehtäväkuvien päivittäminen aika ajoin.
Resurssit	Onko talousarvio oikein mitoitettu suhteessa tavoitteisiin?	2	Jatkuva säästäminen ja leikkaaminen vaikeuttaa pitkäjänteistä kehittämistä, ei jakseta odottaa toimintojen vaikuttavuuden näkyväksi tulemistä. Lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeita ei pystyty ennakolta arvioimaan, tuen resurssoinnin haasteet. Sisäilmaongelmat kiinteistöissä aiheuttavat ”suunnittelemattomia” hankintoja. Kehittämisesurssia pitäisi olla runsaammin. Yllättävät menot voivat heilauttaa budjettia.	Nykyisellä säästöjen aikakaudella uutta ei voi kehittää, jos jostakin vanhasta ei luovuta – nykyiset resurssit ei riitä olemassa olevan ylläpitämiseen ja rinnalla uuden kehittämiseen/rakentamiseen. Palvelujen laajuus ja laatu sekä tavoitetaso tulee asettaa käytettävissä olevien resurssien mukaiseksi.
	Onko yksiköllä käytössään tehtävien edellyttämä määrä henkilöstöä?	3	Henkilöstöresurssi niukka, rekrytointien ”viivästymien” aiheuttaa haasteita arjen tehtävistä suoriutumisessa. Kasvun ja oppimisen tukeen tarvittaisiin lisää resurssia. Joissakin yksiköissä äkillinen henkilöstövaje voi tarmoittaa yksikön sulkemista tai palveluajan supistamista.	Rekrytointitarpeita pyritään kartoittamaan entistä aikaisemmin. Sijaisjärjestelyjä tulee kehittää.
	Onko henkilöstön osaaminen riittä-	3	Täydennyskoulutusta	Kehityskeskusteluissa

Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli

	vällä tasolla?		tarjotaan – ammatillinen, sähköisten työkalujen hallinta, sovellukset jne. Koulutuksiin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.	osaamistarpeiden kartoittaminen. Uusien työntekijöiden perehdyttämiseen käytettävä riittävästi aikaa.
	Ovatko yksiköllä tehtävien edellyttämät toimitilat, laitteet ja tietojärjestelmät?	3	Joissakin tiloissa sisäilmahaasteita. Laitekannan uusimisiin tulisi varata riittävästi resurssia.	Pitkäjänteinen suunnittelu mm. tilojen suhteen. Linjakusi tarvitaan mm. Taidemuseon tilaratkaisu museokokoelmatiloihin, liikuntapalvelujen kaluston huoltorakennukset.
	Onko yksikössä varmistettu, että yksikkö kykenee suoriutumaan ydintehtävistään myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa?	3	Valmiussuunnitelmat laadittu. Ydintehtävistä suoriudutaan, henkilöstön kuormittuminen poikkeusoloissa.	Lakisääteiset tehtävät tulee hoitaa, joten suunnitelmat päivitettävä tältä osin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin nähden.
Lainsäädäntö ja kaupungin sisäiset ohjeet	Ovatko toimintaa ohjaavat säännöt, määräykset, ohjeet ja päätökset ajan tasalla?	3	Säännöt, määräykset ja ohjeet ovat ajan tasalla.	Vuosikelloon näiden säännönmukainen tsekkaaminen. (Perusopetuksen) hankkeiden arkistointiohjeiden laadinta.
	Tunteeko henkilöstö keskeiset työhönsä vaikuttavat ohjeet ja säännöt?	3	”Suurinpiirtein” tunnetaan – muistettava, mistä ohjeistusta löytyy. Sijaisten kanssa haastetta ohjeisiin ja sääntöihin perehdyttämisessä.	Kaikki esimiehet mukaan mm. esimieskoulutuksiin --> ohjeiden ja sääntöjen jalkauttaminen koko henkilöstölle.
	Miten hyvin yksikkö on välttynyt viime vuoden aikana kankeilta, virallisessa prosessissa olevilta valituksilta tai oikeustapauksilta	3	Aika-ajoin yksittäisiä valituksia henkilökohtaisiin etuuksiin liittyen (esim. koulumatkaetus).	Lakien ja asetusten mukainen toiminta.
	Varmistaako johto, että ohjeita ja sääntöjä noudatetaan?	3	Ohjeita läpikäydään esimiestapaamisissa. Silloin kun asioita nousee esille, ohjeista ja säännöistä keskustellaan. Käytännön tilanteissa mm. asiakaspalvelussa toiminnan on perustuttava luottamuikseen.	Itsearviointi, omavalvonta, luottamus.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta		Arvio (1-4)	Perustelut, puutteet	Suunnitellut kehitystoimenpiteet
Riskienhallintamenettelyt	Tunnetteko kaupungin riskienhallintaa ohjaavat dokumentit: johtosäännöt ja toimintaohjeet, sisäisen valvonnan yleisohje ja riskienhallintapolitiikka?	3	Yksikkö- ja yksilökohtaisia eroja. Uusien työntekijöiden ja sijaisten perehdyttämisessä haastetta.	Intron käyttöönoton perehdytyksissä. Vuosikelloon näiden säännönmukainen tsekkaus.
	Onko riskienhallinta toteutettu kaupungin riskienhallintaa ohjaavien dokumenttien mukaisesti?	3	Audits-järjestelmä, Falcony	Tehdään yksikkötasolla, päivitettävä aika-ajoin.
	Onko riskienhallintamenettelyt	3	Kirjoita tekstiä napsautta-	Vuosikelloon tsekkaus-

Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli

	kytketty osaksi suunnittelu- ja ohjausprosesseja?		malla tätä.	ajankohdan määrittely.
Riskien tunnistaminen	Perustuuko riskien tunnistaminen järjestelmälliseen menetelmään?	3	Varautumissuunnitelma, talousarvion riskien kartoitus, Audits, Falcony – näissä yksikkökohtaisia eroja.	Tietojen päivittäminen
	Dokumentoidaanko tunnistetut riskit?	3	Audits, Incy – haasteena ajan riittäminen kirjauksiin.	On tärkeä osa vastaavien päivittäistä työtä – helpottaa ennakkointia ja varautumista vastaavilaisiin tilanteisiin.
	Onko riskien ennakoinnissa onnistuttu?	3	Pääsääntöisesti on onnistuttu. "Sattumat" yllättävät.	Kaikkia riskejä ei pystytä ennakoimaan.
Riskien arviointi	Arvioidaanko tunnistettujen riskien merkitys (todennäköisyys ja vaikutukset) systemaattisesti?	3	Varautumissuunnitelmat, Audits. Ta-asiakirjan yhteydessä päivitetään.	Päivittäminen osaksi vuosikelloa.
Riskeihin vastaaminen	Onko olennaisille riskeille määritelty hallintamenettelyt ja vastuut?	3	Pikkujäsen alkaa olla keskeiset kuvattu, Audits.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Arvioidaanko hallintamenettelyjen kustannuksia suhteessa saatuun hyötyyn?	2	Vakuutusten omavastuu vs. mahdollinen riski.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Onko riskienhallinnan raportointi järjestetty asianmukaisesti?	2	Audits, Falcony, toimintakertomus.	Jokainen tulosalue ja -yksikkö ottaa järjestelmät käyttöönsä.

Valvontatoimenpiteet		Arvio (1-4)	Perustelut, puutteet	Suunnitellut kehitystoimenpiteet
Prosessien kontrollien suunnittelu	Ovatko keskeiset toimintaprosessit ja projektit kuvattu ja dokumentoitu?	3	Vähitellen keskeiset kuvattu	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Onko hyväksymismenettely olemassa, ajantasainen ja toimiiko se suunnitellusti (esim. ostolaskut, laskutus, palkat jne.)?	4	On, lautakunnassa vahvistettu (mm. laskutus/asiatarkastus ja hyväksyntä, hankkeet). Sijaisjärjestelyt kunnossa.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Onko tehtävien eriyttämistarpeet arvioitu ja ovatko vaaralliset työyhdistelmät tiedossa?	3	Tietyissä tehtävissä pariryhmätyöskentely. Kaikissa kriittisissä tehtävissä ei ole "täydellistä" sijaistajaa.	Juoksevista tehtävistä suoriudutaan, mutta pitkät asiantuntijoiden poissaolot aiheuttavat haasteita -> sijaisjärjestelyjen kehittäminen.
	Onko yksikköraajat ylittävien prosessien kontrollit määritelty?	3	Ennakoivaa yhteistyötä pitäisi lisätä yksikköjen, tulosalueiden ja palvelualueiden kesken (mm. kiinteistöjen kunnossapito).	Yhteistyön lisääminen, vastuujaoit ja niiden mukainen toiminta.
Kontrollien toimivuuden arviointi	Onko päivittäisvalvonta osa esimiesten työtä?	3	Yksikkötasolla toimii – tulosaluejohtajat ja palvelujohtajat --> paljon valvottavaa, ei pysty olemaan kaikessa päivittäisessä operatiivisessa toiminnassa mukana/tietoinen.	Merkittävistä poikkeamista tulee tiedottaa esimiestä, joka harkitsee tiedottamista esimiesportaassa eteenpäin.
	Arvioidaanko toimintaprosessien toimivuutta säännöllisesti?	3	Johtoryhmät, tiimipalaverit.	Jatkuva sisäinen arviointi, kehittäminen

Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli

	Arvioidaanko olennaisten kontrollien tarpeellisuutta säännöllisesti?	3	Täytyy olla myös luottamusta, että homma pelittää – toimintaa ei voida rakentaa valvonnan varaan.	Ei kai enää ”luottamus hyvä, kontrolli parempi”-mentaliteettia...
Toiminnan seuranta	Seurataanko määrärahojen käyttöä säännöllisesti?	4	Kyllä, tulosvastuulliset seuraavat, lautakuntatasolla seurantojen yhteydessä	Jokainen vastuullinen esimies seuraa säännöllisesti määrärahojensa käyttöä.
	Ovatko täsmäytysrutiinit dokumentoitu, vastuutettu ja seurannassa?	3	Ta-seurannassa tehdään	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Onko taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden seuranta systemaattista?	4	Vastuulliset viranhaltijat	Esimiehen työpöytä keskeisistä mittareista päivittäisseurantaa helpottamaan.
	Varmistetaanko ostopalvelujen laadun sopimuksenmukaisuus?	3	Laatukriteerit täytettävä. Tarvittaessa hyödynnetään hankintapalvelujen asiantuntemusta.	Hankintaosaamisen lisääminen, kilpailuttamisosaamisen lisääminen tarpeen, sopimusten seuraaminen osaksi operatiivista työtä.
	Onko ostopalvelujen hankinnassa ja sopimuksissa huolehdittu kriittisten palvelujen/tuotteiden saannista myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa?	2	Tähän tulee kiinnittää jatkossa huomiota, yhteistyötä hankintapalvelujen asiantuntijoiden kanssa.	Otettava huomioon kaikissa ruusissa kriittisissä sopimuksissa.
	Onko sopimusten seuranta systemaattista ja vastuutettua?	3	Seurantaa tehdään, säännölliset seurantapalvelut, yks. palvelutarj. valvonta vastuutettu (esim. yks. vaka).	Vastuuhenkilöiden vaihtuessa huomioitava jatkuvuus.
Tietojärjestelmien kontrollit	Onko tietojärjestelmien kontrollit testattu ja asianmukaisia?	4	Tietohallinto vastaa, yhteistyötä tulosalueiden kanssa.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito	Onko omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa toteutunut menetyksiä, arvon alennuksia tai onko jouduttu korvaus- tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen?	2	Sisäilmaongelmaiset kiinteistöt --> irtaimen ”vahingoittuminen”.	Vain puhtaita ja terveistä kalusteita tulee hyödyntää uusissa rakennuksissa.

Tiedonkulku ja raportointi		Arvio (1-4)	Perustelut, puutteet	Suunnitellut kehitystoimenpiteet
Raportointijärjestelmät	Onko esimiesten käytössä raportointijärjestelmä, joka tuottaa oikea-aikaisesti seurantatietoa toiminnan kustannuksista?	3	Forecast ok, sisäisten erien ajantasaisuus?	Vaikuttavuuden arviointi, laadun arviointi – tarvitaan näihin työkalut.
	Tuottaako seurantajärjestelmä tietoa toiminnan laadusta (läpimenoajat, poikkeamat, asiakastytyväisyys jne)?	2	Asiakaskyselyt toimivat, ”systeemit” eivät tuota ns. esimiehen työpöytään päivittäisseuranta-aineistoa	Vaikuttavuuden arviointi, laadun arviointi -> työkalut tarvitaan.
Tiedonkulku	Onko tiedonkulku organisoitu ja vastuuhenkilöt nimetty?	3	Aina parannettavaa	Tarvittaisiin palvelualuekohtainen viestintävastaava.
	Perehdytetäänkö uudet työntekijät suunnitelmallisesti?	3	Intro käytössä. Lyhytaikaisten sijaisten	Intro-perehdyttämisen sovellus käyttöön jokai-

Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli

			perehdyttämisessä haastetta	sessä rekryssä.
	Onko sisäinen tiedonkulku järjestetty siten, että toiminnan ohjauksen kannalta merkityksellinen tieto toimitetaan oikeille henkilöille oikea-aikaisesti?	3	Kyllä, mutta aina on tässä parennettavaa. Merkittävien toiminnallisten muutosten tiedottaminen - luottamushenkilöt ja henkilöstö? Huom. esim. kaupunginjohtoryhmän muistiot informatiivisemmiksi.	Henkilöstön osallistaminen toiminnallisiin muutoksiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. kaupunkiorganisaatio = henkilöstö.
	Onko luotu järjestelmällinen tapa tiedottaa suurelle yleisölle ja kohderyhmille?	3	Tulosalueilla omia somekanavia. Wilma-järjestelmä käytössä, kaupungin viestintä vastaa koko kaupungille tarkoitusta viestinnästä. Aina tässä kuitenkin parannettavaa.	Muistetaan (riittävän) monipuolinen ja ajantasainen viestintä.
	Onko laadittu suunnitelmat ulkoisen viestinnän toteuttamisesta poikkeustilanteissa?	3	Kaup. viestintä – viestintäsuunnitelma.	Oikea-aikainen tiedonvälitys poikkeustilanteissa organisaation sisällä vastuullisille tahoille.
Tieto-järjestelmät	Ovatko tietojärjestelmät dokumentoituja ja luotettavia?	4	Alkaa olla kohdallaan – kiitos tietohallinnon!	Tietosuoja-asioiden halluunottoon lisää koulutusta.
	Tukevatko tietojärjestelmät päätöksentekoa ja toimintaa?	4	Laatu ja vaikuttavuus?	Laatu ja vaikuttavuus -> työkalut tarvitaan.

Seuranta		Arvio (1-4)	Perustelut, puutteet	Suunnitellut kehitystoimenpiteet
Sisäinen arviointi	Seurataanko toimintaa ja poikkeamia säännöllisesti?	4	Yksikkötasolla jatkuva seuranta, poikkeamat raportoidaan – eurot talousseurannassa ja toiminta "isojen" seurantojen yhteydessä	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Analysoidaanko ja hyödynnetäänkö poikkeamaseurannan tietoja?	3	Laadullisiin poikkeamiin tarttuminen mahdollisuuksien mukaan välittömästi. Määräraha-poikkeamat -> mahd. lisätalousarviot	Poikkeamien huomioiminen ja toiminnan vastaaminen poikkeamiin.
	Arvioidaanko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta säännöllisesti?	3	Tehdään säännöllisesti tilinpäätöksen yhteydessä – pitäisi tehdä vaikkapa puolivuositin.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
	Käsitelläänkö sisäisen tarkastuksen raportit ja havainnot säännöllisesti?	4	Tilinpäätöksen yhteydessä .	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Ulkoinen arviointi	Käsitelläänkö ulkoisten arviointien, tilintarkastajien, EU-tarkastajien ym. raportit säännöllisesti?	3	Sihyn hankkeet, tark.ltk:n nostot.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.